

Vadí, když dítě před vstupem do školy umí číst?

[Matějček Zdeněk](#)

Jistě není vhodné dítě před začátkem školy doma „učit“. Jsou ale děti, které se číst a psát naučí spontánně samy. Máme jim v tom bránit?

V letošním prvním čísle časopisu Praha 10, což je čtrnáctideník desátého pražského obvodu, čtu v jinak věcném článku Před vstupem do školy tento odstavec: „Jako zcela negativní se pro dítě nastupující do první třídy (po dlouholetých zkušenostech) jeví znalost čtení, psaní a počítání (přes číslici deset). Dítě s takovými znalostmi se potom nudí, rozptyluje pozornost ostatních, a tím se snižuje kvalita celé výuky. Dítě potom (a s ním jeho rodiče) obvykle přehlédne okamžik, kdy na probíranou látku přestává stačit a pozdější náprava je značně obtížná a komplikovaná.“

Článek napsaly tři paní učitelky, které – jak se dočítáme – se odvolávají na dlouholeté zkušenosti. Dovoluji si k jejich tvrzení připojit několik poznámek. Mám totiž zato, že věc má obecnější dosah.

Jde o pověru!

A nic na tom nemění skutečnost, že se v kruzích učitelských sem tam dosud udržuje. A stejně tak na tom nic nemění dlouholeté zkušenosti paní učitelek. Věci se prostě mají jinak! Věděl to ostatně již Jan Ámos Komenský, když ve své Velké didaktice poprvé definoval školní zralost dítěte.

Děti do školy vstupují na různém stupni svého psychického vývoje, mají různé nadání, různý temperament, různé sklony a záliby – zkrátka jsou to individuální lidské bytosti. Jakožto dětští psychologové jsme zpravidla ochránci dětí ve vývoji spíše opožděných, s inteligencí podprůměrnou a v jednotlivých jejích složkách nerovnoměrně rozvinutou. Tentokrát se však musím zastat dětí nadaných nadprůměrně, neboť ony nejčastěji vstupují do školy se znalostmi, jež paní učitelky pokládají za „zcela negativní“.

Naučit číst, psát a počítat dítě, které k tomu není psychicky zralé, je před šestým rokem tak obtížné, že to prakticky ani nepřichází v úvahu. Zkuste to! U dětí s nižšími intelektovými schopnostmi to trvá třeba léta. Vždyť proto máme zvláštní školy. Naproti tomu je určité procento dětí, které se tomu naučí bez mučení většinou docela samy. A kdo je aspoň trochu sleduje, vidí, že jim to dělá skutečné intelektuální potěšení. Já sám mám „sbírku“ asi osmdesáti dětí, které se naučily číst před koncem svého čtvrtého roku. Loni jsme dělali průzkum na mateřských školách v různých oblastech naší republiky. Shodně nám vyšlo, že přibližně 2 až 4 % dětí před vstupem do školy čtou prakticky na úrovni druhého pololetí prvního ročníku. Vyšetřoval jsem chlapce, který v šesti letech počítal na úrovni dvanácti let. Budeme takovému dítěti bránit, aby se něčemu „školnímu“ náhodou nenaučily? Jak to dokážeme? A bude to mít nějaký smysl?

Základem psaní je grafomotorická vyspělost, základem čtení a českého pravopisu je schopnost dítěte sluchovou analýzou rozkládat slova v hlásky a sluchovou syntézou hlásky ve

slova skládat. Základem počítání je představa číselné řady a pojem počtu. Je nejvyšší účelné, abychom věděli, zdali dítě tyto základní předpoklady školní výuky má, když do školy nastupuje. Jen tak zachytíme včas všechny ty dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod., a budeme moci včas pomáhat. O tom by měl být informován učitel už v první třídě a ne aby se to pracně objevovalo až později.

Ale co je na citovaném názoru paní učitelek zvláště zážející, je jejich představa, že „dítě s takovými znalostmi se potom nudí“. Představa vsutku scestná. Předně tedy, k vysoké inteligenci zpravidla patří, že dítě takto obdařené si zábavu a práci najde – ledaže by mu v tom někdo bránil.

Jádro problému

A tady je jádro problému. Ano, byly doby, kdy si učitelé představovali, že děti mají dělat všechno stejně, umět všechno stejně, jednoho dne být všechny na téže stránce téže učebnice, že ten, kdo vyčnívá nahoru či dolů, prostě do této školy nepatří. Měl by se změnit, nebo jít někam jinam. Blahoslavený průměr!

Jenomže tyto doby by už měly být dávno za námi. (Zdá se, že tak docela nejsou.) Jestliže se dítě nadané, s dovednostmi vyššími než průměrnými ve své třídě nudí, je to velká obžaloba paní učitelky – a nikoliv argument pro zabrzdění dítěte ve vývoji a utlumení jeho schopností.

Naopak, zaměstnat takové dítě na úrovni jeho schopností, poskytnout mu ono intelektuální potěšení v souladu s jeho nadáním, to by mělo samozřejmě patřit k profesním ambicím učitele. Tady prostě žádné výmluvy neplatí. Rád bych viděl ředitele školy, inspektora, ministra školství, který by doporučil učitelům, že mají ty vyspělejší děti přibrzdit, jen aby se nenudily a mohly pak pěkně s ostatními postupovat.

A že by dítě a jeho rodiče nepostřehli okamžik, kdy přestává na probíranou látku stačit? Jednak by to opět bylo na pováženou, kdyby je na to paní učitelka včas neupozornila – neboť kdo jiný by to měl dříve postřehnout? Jednak se tu opět ozývá ona prastará představa, že úkolem školy je „probrat látku“ a nikoliv děti něčemu naučit. Jestliže dítě na začátku školy už umí číst, psát a počítat přes desítku (to bez pochopení počtu nejde), měly by být paní učitelky rády, že mají (bez práce) kus práce za sebou a nemusejí se lopotit s probíráním „látky“. Ta „látka“ ostatně k ničemu moc není, zato umět číst, psát a počítat je něco pro život. A pro život má škola děti připravovat. To učil Jan Ámos Komenský také již před 350 lety!